

Przewodniczący Komisji Krajowej

Piotr Duda

80-955 Gdańsk, ul. Waly Piastowskie 24
tel. + 48 58 308 44 80 fax +48 58 308 42 19
kknszz@solidarnosc.org.pl

Gdańsk, dnia 18 lipca 2019 roku

Szanowna Pani

Charlotte Grevfors Ernoult

Kierownik Działu

**Dyrekcja Generalna ds. Zatrudnienia, Spraw
Społecznych i Włączenia Społecznego**

Zatrudnienie

Zdrowie i bezpieczeństwo

Przedmiot: Wyjaśnienia dotyczące odpowiedzi na skargę zarejestrowaną pod numerem CHAP (2018) 02706

Szanowna Pani!

W odpowiedzi na pismo z dnia 11.07.2019 r. informujące o podjęciu decyzji o niewszczytaniu przez Komisję postępowania w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego przez Polskę, pragniemy przedstawić następujące wyjaśnienia, które wskazują na błąd w dokonanej przez Państwa analizie polskich regulacji prawnych.

Pytanie które należy rozważyć brzmi: czy rolnik będący stroną umowy o pomocy przy zbiorach zobowiązany jest do zapewnienia pomocnikowi bezpiecznych i higienicznych warunków pracy? W Państwa ocenie obowiązek taki istnieje i jest konsekwencją regulacji zawartej w art. 304 polskiego Kodeksu pracy.

Zwracamy jednak uwagę, że art. 304 k.p. dotyczy wyłącznie pracodawcy (art. 304 §1) lub przedsiębiorcy niebędącego pracodawcą (art. 304 §3).

Definicja przedsiębiorcy zawarta jest w aktualnym stanie prawnym w art. 4 ustawy Prawo przedsiębiorców z 6 marca 2018 r. Zgodnie z art. 4 wskazanej ustawy:

1. Przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, wykonująca działalność gospodarczą.
2. Przedsiębiorcami są także wspólnicy spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej.

Kluczowe jest jednak wyłączenie zawarte w art. 6 wyżej wymienionej ustawy wskazujące między innymi, że przepisów ustawy nie stosuje się do:

- 1. działalności wytwórczej w rolnictwie w zakresie upraw rolnych oraz chowu i hodowli zwierząt, ogrodnictwa, warzywnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego.**

Należy podkreślić, że art. 304 k.p. doktryna prawa pracy wykląda w ten sposób, że dotyczy on przedsiębiorcy tak jak jest on definiowany w prawie publicznym (w poprzednim stanie prawnym definicja przedsiębiorcy zawarta była w nieobowiązującej już ustawie o swobodzie prowadzenia działalności gospodarczej, a w aktualnym stanie prawnym - w ustawie Prawo przedsiębiorców).

Powyżej wskazane wyłączenie oznacza, że art. 304 k.p. nie ma zastosowania do rolnika – chyba że rolnik ten jest równocześnie pracodawcą (czyli zatrudnia co najmniej 1 osobę na podstawie umowy o pracę, co jest sytuacją możliwą, ale nie występującą w dominującej praktyce). Należy także podkreślić, że art. 304 k.p. odsyła nie do ogółu norm dotyczących bhp a jedynie tych wskazanych w art. 207 § 2 k.p. (zakres ich jest węższy od wynikającego z Dyrektywy ramowej bhp).

Należy także zwrócić uwagę, że:

1. W piśmie otrzymanym przez NSZZ „Solidarność” od Centralnego Instytutu Ochrony Pracy (CIOP) wyraźnie wskazuje się: „Mimo, że przepisy art. 304 k.p. gwarantują w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy ochronę osób wykonujących pracę na innej podstawie niż stosunek pracy lub prowadzących na własny rachunek działalność gospodarczą nie mogą one mieć zastosowania do umowy przy zbiorach, gdyż drugą stroną umowy jest rolnik, który nie jest pracodawcą lub przedsiębiorcą” (pismo w załączeniu).

2. W opinii Państwowej Inspekcji Pracy, z którą NSZZ „Solidarność” prowadziła konsultacje w okresie działań legislacyjnych prowadzących do uchwalenia regulacji dotyczącej umowy o pomocy przy zbiorach czytamy: „Uważam, że projektowana ustawa powinna zawierać normę ogólną zobowiązującą rolników do zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków pracy polegającej na świadczeniu pomocy przy zbiorach owoców i warzyw. Przypomnę, (kontynuuje Główny Inspektor Pracy Wiesław Łyszczek), że z mocy art. 66 ust. 1 Konstytucji RP każdy ma prawo do bezpiecznych warunków pracy, a ponieważ pomocnicy rolnika nie będą mieć statusu pracowniczego i regulacje Kodeksu pracy nie będą mieć do nich zastosowania, zatem zawarcie w projektowanej ustawie stosownego przepisu jest zasadne” (opinia w załączeniu).

3. Wreszcie w literaturze naukowej opublikowanej po wprowadzeniu do porządku prawnego umowy o pomocy przy zbiorach wyraźnie pojawia się myśl, że ze względu na treść art. 304 k.p. ograniczonego do przedsiębiorców (innymi słowy nie dotyczącego rolników) ustawodawca nie gwarantuje pomocnikowi prawa do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy. Można wskazać przykładowo dwie publikacje: M. Raczkowski, *Bezpieczne i higieniczne warunki pracy w zatrudnieniu cywilnoprawnym*, Praca i Zabezpieczenie Społeczne 1/2019 oraz M. Szuba, *Umowa o pomocy przy zbiorach- dodatkowa ochrona czy zagrożenie dla praw osób zatrudnionych?*, Monitor Prawa Pracy 5/ 2019.

Podsumowując, należy wskazać, że nie podzielamy poglądu zaprezentowanego w Państwa piśmie z 11 lipca 2019 r. wskazującego, że ze względu na treść art. 304 k.p. polski ustawodawca gwarantuje prawo do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy pomocnikom przy zbiorach.

NSZZ „Solidarność” ma pełną świadomość, że problematyka zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków pracy osób wykonujących krótkotrwałe, okresowe prace w rolnictwie, w szczególności obywateli państw trzecich, w całej UE stanowi wyzwanie. Mamy świadomość wysokiej skali zatrudnienia „na czarno” w tym obszarze. Nie możemy jednak jako związek zawodowy zaakceptować sytuacji, w której polski ustawodawca wprost wprowadza do polskiego porządku prawnego umowę, która nie gwarantuje żadnych norm ochronnych zapewniających prawo do bezpiecznej pracy. W tych okolicznościach zwracamy się o dokonanie ponownej analizy Państwa stanowiska.

Załączniki:

1. Stanowisko Centralnego Instytutu Ochrony Pracy z dnia 12 marca 2018 r.
2. Opinia Państwowej Inspekcji Pracy z dnia 5 kwietnia 2018 r.

Warszawa, 20 marca 2018 r.
DN-63/18prof. dr hab. med.
Danuta Koradecka
Dyrektor**Pan**
Henryk Nakonieczny
Członek Prezydium Komisji Krajowej
NSZZ „Solidarność”*Wielkie Szanowny Panie Przewodnicy*

podzielamy uwagi Prezydium Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” odnośnie do projektu ustawy o zmianie ustawy o zabezpieczeniu społecznym rolników oraz niektórych innych ustaw, która wprowadza do polskiego porządku prawnego nowy typ umowy związanej z wykonywaniem usług w rolnictwie (umowa o pomocy przy zbiorach).

W załączeniu przedstawiam stanowisko dr Barbary Krzyśków z Zakładu Zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy w naszym Instytucie.

Jako rejestracji .....

Nr dokumentu .....

Oryginał dla PBE .....Udostępniono H. Nakonieczny .....BBK .....

Warszawa, 14.03.2018 r

Stanowisko dotyczące projektu ustawy o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Projekt ustawy wprowadza nową umowę o pomocy przy zbiorach. Każdy kto chce zatrudnić pomocnika przy zbiorach warzyw i owoców może go zatrudnić jedynie na podstawie tej umowy. Umowa ta jest umową cywilnoprawną jednak na podstawie art. 750 Kodeksu cywilnego przepisy dotyczące umowy zlecenia nie będą miały zastosowania. Zgodnie z tym przepisem do umów o świadczenie usług stosuje się przepisy umowy o zleceniu, jeżeli nie są to umowy uregulowane innymi przepisami. Umowa o pomocy przy zbiorach będzie taka umowa uregulowana w ustawie o ubezpieczeniu społecznym rolników (Należy nadmienić, że uregulowanie umowy cywilnoprawnej w ustawie o ubezpieczeniu jest niezgodne systemowo).

Zakwalifikowanie tej umowy jako umowy cywilnoprawnej, ale nie umowy do której stosuje się przepisy dotyczące umowy zlecenia rodzi bardzo szerokie konsekwencje. Przede wszystkim w stosunku do osób świadczących pracę na podstawie tej umowy nie mają zastosowania żadne przepisy dotyczące zatrudnienia w rozumieniu Kodeksu pracy, jak też przepisy dotyczące płacy minimalnej.

Różnica pomiędzy wykonywaniem pracy na podstawie umowy cywilnoprawnej zlecenia lub stosunku pracy a wykonywaniem pracy na podstawie umowy o pomocy przy zbiorach polega przede wszystkim na tym, że w przypadku umowy zlecenia osoby zawierające tę umowę mają swobodę wyboru podstawy prawnej świadczenia pracy. Zgodna wola stron decyduje o tym, czy będzie to umowa o pracę czy umowa cywilnoprawna. Takiego wyboru nie mają osoby, które będą świadczyć pracę polegającą na pomocy przy zbiorach, gdyż ustawa z góry narzuca im (mniej korzystną, bo pozbawioną ochrony jaką pracownikowi i zleceniobiorcy daje Kodeks pracy) postawę prawną świadczenia tej pracy.

Ponadto sam charakter umowy jako umowy cywilnoprawnej powoduje, że osoba wykonująca pracę pomocnika przy zbiorach nie ma unormowanego czasu pracy. Również osoba taka jest całkowicie pozbawiona w czasie wykonywania pracy ochrony zdrowia i życia ponieważ nie mają w stosunku do niej zastosowania przepisy dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy. Mimo, że przepisy art. 304 Kodeksu pracy gwarantują w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy ochronę osób wykonujących pracę na innej podstawie niż stosunek pracy lub prowadzących na własny rachunek działalność gospodarczą nie mogą one mieć zastosowania w przypadku umowy o pomocy przy zbiorach gdyż

drugą stroną umowy jest rolnik, który nie jest pracodawcą ani przedsiębiorcą. Zobowiązania w zakresie bhp wynikające z art.304 Kp dotyczą tylko tych podmiotów.

Brak określenia na poziomie ustawowym prawa podmiotowego pomocników rolnika przy zbiorach do bezpiecznych i higienicznych warunków oraz odpowiadających temu prawu obowiązków podmiotu na rzecz którego wykonywana jest praca powoduje, że art. 66 ust. 1 konstytucji traci swój gwarancyjny charakter.

Trybunał Konstytucyjny w swoich orzeczeniach podkreślił, że na normatywną treść art. 66 ust. 1 konstytucji składa się prawo każdego do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy. Uprawnionym jest każdy wykonawca szeroko rozumianej pracy, a nie tylko osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy w rozumieniu kodeksu pracy (wyrok Trybunału Konstytucyjnego K/18/14¹).

Prawo do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy powinno zostać określone w hierarchicznym, zamkniętym systemie źródeł prawa powszechnie obowiązującego, o którym mowa w art. 87 ust. 1 konstytucji. Z tego cytowanego wyroku TK wynika jasno, że realizacja gwarancji bezpiecznych i higienicznych warunków pracy zawarta w artykule 66 ust. 1 konstytucji nie może być wykonana w drodze umowy zawartej pomiędzy rolnikiem i pomocnikiem. Zresztą projekt ustawy nie zawiera żadnych przepisów odnoszących się do bhp ani nie przewiduje obowiązku umieszczenia klauzul w zakresie bhp w zawieranej umowie.

Taka gwarancja dla osób wykonujących prace pomocnika rolnika jest o tyle istotna, że:

1. Rolnik ma zapewnić narzędzia pracy, bez zawartej w ustawie gwarancji, że spełniają one podstawowe wymagania w zakresie bhp;
2. Wykonywanie prac wymienionych w projekcie ustawy obejmujących pojęcie pomocy przy zbiorach związane jest z narażeniem na prace na wysokości (na drabinach), ciężką pracą fizyczną w wymuszonej pozycji ciała (zbiory w polu lub np. pieczarek), ale też dodatkowe narażenie osób świadczących pomoc na szkodliwe czynniki chemiczne (wykonywanie czynności bezpośrednio poprzedzających lub następujących po zbiorze ściśle z nim związanych lub przygotowywanie owoców lub warzyw do przechowywania, , które mogą wiązać się z koniecznością używania środków ochrony roślin).
3. Zagrożenie powoduje również posługiwanie się nożem przy usuwaniu np. przy zbiorze kapusty i kalafiorów zbędnych części roślin bez zagwarantowania soi.

Reasumując przyjęte w projekcie zmiany i wprowadzenie umowy cywilnoprawnej o pomocy przy zbiorach nie przewiduje podstawowych gwarancji dla wykonujących takie umowy w zakresie norm

---

¹ <http://trybunal.gov.pl/s/k-1814/>. Wprawdzie przywołane orzeczenie TK dotyczy służb mundowych jednak jego tezy mają zastosowanie do każdej formy świadczenia pracy. ur

czasu pracy, zapewnienia płacy minimalnej, zapewnienia ochrony zdrowia i życia przez zapewnienie podstawowych gwarancji bezpieczeństwa i higieny pracy.

Elementem pozytywnym jest natomiast objęcie pomocników ubezpieczeniem wypadkowym KRUS, ubezpieczeniem zdrowotnym oraz podatkiem dochodowym od osób fizycznych.

dr Barbara Krzyśków

st. specjalista

Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy

GŁÓWNY INSPEKTOR PRACY

Wiesław Łyszczek

Warszawa, 5 kwietnia 2018 r.

GPP-49-0783-6-1/18

**Pan
Piotr Duda
Przewodniczący
Komisji Krajowej
NSZZ „Solidarność”**

Szanowny Panie Przewodniczący

Odpowiadając na pismo z dnia 21 marca 2018 r., L.dz. PBE/74689/407/18, uprzejmie przekazuję następującą opinię w sprawie rządowego projektu *ustawy o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz niektórych innych ustaw* (druk nr 2334).

Podstawowym założeniem projektu *ustawy o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz niektórych innych ustaw* (druk nr 2334) jest uregulowanie kwestii związanych z zabezpieczeniem społecznym pomocników rolnika przy zbiorach w gospodarstwie rolnym poprzez określenie nowego rodzaju umowy o pomocy przy zbiorach. Według projektodawcy, argumentem przemawiającym za takim rozwiązaniem jest „nagminne stosowanie przy pracach w rolnictwie umów o dzieło, które nie przystają do charakteru pracy osób zatrudnionych przy zbiorach i nie są oskładkowane. Przyjęcie zryczałtowanej formy oskładkowania pozwoli przede wszystkim na obniżenie kosztów pracy oraz znaczne ograniczenie obowiązków rolnika o charakterze administracyjnym.”

Co ważne, wykonywanie czynności na podstawie nowego rodzaju umowy o pomocy przy zbiorach nie będzie stanowiło zatrudnienia w rozumieniu Kodeksu pracy (art. 91a ust. 4 projektu ustawy), a do wynagrodzenia pomocników rolnika – zgodnie z założeniami projektu - nie będą miały zastosowania przepisy ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz. U. z 2017 r. poz. 847).

Zgodnie z projektem ustawy, łączny czas świadczenia pomocy przy zbiorach owoców i warzyw na podstawie umów o pomocy przy zbiorach zawartych przez jednego pomocnika rolnika nie będzie mógł przekroczyć 120 dni w roku kalendarzowym. Należy też podkreślić, że umowa o pomocy przy zbiorach ma być zawierana na piśmie przed rozpoczęciem świadczenia pomocy przy zbiorach owoców i warzyw. Rozwiązanie to powinno pozytywnie wpłynąć na pewność sytuacji prawnej osób świadczących pomoc rolnikom przy zbiorach owoców i warzyw, a przy tym będzie to kolejny środek walki z pracą na czarno.

Nowy rodzaj umowy o pomocy przy zbiorach, obok umowy o pracę wynikającej z Kodeksu pracy (w szczególności umowy zawartej na czas określony) oraz umów o charakterze cywilnoprawnym, może stać się legalną podstawą prawną świadczenia pracy w rolnictwie o tyle bardziej atrakcyjną, że z zapewnionymi świadczeniami wynikającymi z zabezpieczenia społecznego. Pomocnik rolnika podlegać ma bowiem z mocy projektowanej ustawy ubezpieczeniu chorobowemu, macierzyńskiemu i wypadkowemu.

Mając na uwadze względy prewencji wypadkowej w rolnictwie uważam, że projektowana ustawa powinna zawierać normę ogólną zobowiązującą rolników do zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków pracy polegającej na świadczeniu pomocy przy zbiorach owoców i warzyw. Przypomnę, że z mocy art. 66 ust. 1 Konstytucji RP każdy ma prawo do bezpiecznych warunków pracy, a ponieważ pomocnicy rolnika nie będą mieć statusu pracowniczego i regulacje Kodeksu pracy nie będą mieć do nich zastosowania, zatem zawarcie w projektowanej ustawie stosownego przepisu jest zasadne.

Z poważaniem

